

BASEBETSI BA MERAFO BA LEFATSE KA BOPHARA BA IKOPANYA KHAHLANONG LE MAEMO A MAPHELO LE PABALLO A FOKOLANG MERAFONG

Miners International Federation – (MIF) (Mokhatlo oa Lefatshe oa Basebetsi ba Merafo) o ne o tsoere seboka hoima Paballo le Maemo a Maphele mane Halter ho la Jeremane ka la 11 ho isa ho la 13 Mesa 1992. Baemeli ba tsoang linaheng tse 71 ho tsoa mekhatlong e 77 moho le NUM ba ne ba le teng sebokeng seo. Sepheo sa seboka seo sa matsatsi a mararo c ne le ho rala motheo oa bophelo bo bottle le paballo merafang e le leano la machaba.

Seboka se ile sa tshehetso le ho amohela lenane la tsebetso la paballo ea maphele merafong. Lenane lena le etsetsoa hore ho phahamisoc maemo paballong ea maphele merafong ho basebetsi moho le malapa a bona ho fihlela boemong boo paballo ea maphele e hlahosehang e le boemo bo phethahetseng ba mmele, kelello le botho ka kakaretso, empa e seng feela pheliso ea mafu le literalo merafong.

Ho fihlela tsena seboka se itiamme hore ho be le mokhoa o tla sebelisa ho qhobella mafikerniseto a lenane lena merafong o tla amoheloa ke lekhontia la machaba le mesebetsi (ILO).

Bahiri le mebuso e tlaameha ho nka boikarabello ba molao ho tsitallela phethahatso ya lenane lena.

MIF e ile ea hlahisa a mang a maemo le litokelo tsa tlamehang ho hokeloa ho lenane lena la paballo ea bophelo merafong.

Ho Thibelo Le Phokotso Ea Litsoaetso Tse Fokolang Maphele Tse Amang Le Tsebetso

* Bahiri ba ikarabella ho thibela le ho fokotsa litsoaetso tsena ho kenyeketsoa le mokhathala oa mmele le kelello.

ILO e tlaameha ho fumana tsela e tla qhobella ho thibela ho hiroa ha bana mmoho le nako tsa khufuso esita le nako ea ho ea mosebetsing le ho kena mosebetsing.

Lihora tsa tsebetso tsa letsatsi, tsa beke le nako ea phomolo le tsona li tlaameha ho hlahisoa hantie.

* Maemeo a tsebetso a latela phahamo ea batho bokhoning ba mmele le kelello tsa bona. Basebetsi ba be le tokelo ea ho nika karolo ho beha lebaka la bona la tsebetso ntsetsopeleng le ntlatatsong ea libaka tse joalo tse amang mosebetsi oa bona.

* Thibelo ea likotsi, liphalo tsa thibelo ya ligase tse kotsi li tlaameha ho nehoq basebetsi ntle le tefo ea letro. Libaka tsa ho hlapa, ho hlatsoa le matloana esita le tsoe ho behoq liphalo, le ho li omisa, li tlaameha ho fumancha merafong ebole.

* Merafo ebole e tlaameha ho ba le manane le mokhosa ea tsebetso nakong tsa maemo a tshohanyeto. Likotsi li batlisioe hantle lisosa tsa tsona e le ho thibela hore li se etsahale hape.

Baemeli ba basebetsi ba na le tokelo ea ho nika Karolo Lipatlisong tsa likotsi ho fumana lisosa

* Merafo e tlaameha ho ba le lipalo-palo ho latela

mciaona ea ILO ho tse latelang-

- Mofutsa le boemo ba likotsi
- Nako ea likhobalo tsa ba tsoleng kotsi
- Makhetlo so li etsahalang ka cona JLK mollo kapa ho oa ha mafika, le ha li sa baka likotsi. Lipalo-palo tsena li tlaameha ho fetisa ho ba mmuso nako le nako ba mokhatlo oa basebetsi merafong oo.

* Koctiso e be teng nako le nako ka liteo tsa mohiri. Basebetsi ba nehoc likoetiso tsa nako le nako ho thuso ea pele. Thuso ea pele ho latela maemo a machaba li fumancha nakong tsobie tsa maemo a tshohanyeto. Lipetele le tsona li be haufi ho famantisa bakuli thuso ka potlako.

Ho phumantsio en bophelo bo phethahetseng le maemo a matle a paballo ea bophelo.

* Merafo e be le leano le thibeling tsoaetso e mpe ea tikolobo le hona le ho ba le bokhoni ba ho laola litsoaetso tse mpe tsa tikolobo.

Ntlatatsong ea basebetsi ba liqhoala le ba malapa a bona

Mebuso le bahiri ba jara boikarabello ba ho etsa ka litsela tsobie ho batho ba fokolang Mmelieng le kelellong ho ba fumantsa thickolohcio. Basebetsi ba mofutsa ona

ha ba na le bokhoni ba ho sebetsa ba fuiqe monyetla le mokhoa oa ho etsa joalo, joaloka ho koetisoa ho mesebetsi e meng e lefang ka ho tsoana le eo ba neng ba ntse ba e tsa, matsiliso a likotsi le mafu ba lefisoe esita le ba lesika ho ba shoeleng. Bakeng sa sena ho ka qalos ledole le basebetsi ba cona 'me letole le joalo le babaloe ka hloko.

Tsehetso ea machaba

MIF e ikamahantse le tsehetso ena boemong ba paballo ea bophelo merafong, mme ka matsolo mabedi a tlamehang bo kengoa tsebeng.

– Tokelo ea tsebo
Lena le tla hlahisa hore ke sefe se tlamehang bo tsejosa, moo tokelo e seng e le shepa ea basebetsi esita le ho pepesa bahiri le mebuso e hlahapang bana, e latelang basebetsi ka litokelo tsena.

– Letsatsi la machaba la paballo ea maphele lena le tla phatlalatsa litokelo tsa basebetsi ho tsa paballo ea maphele merafong le hona ho pepesa bahiri le mebuso e hlahapang bana, e latelang basebetsi tsebong e hlokanpaballo, mameong a bophelo a mabe le hona ho se etselle tsilafatso ea titokolo.

BOIPILETSO HO MERAFO HORE E VOUTE BAKENG SA DEMOKERASI KANANELO KA LIKHETHO TSA LESOTHO

KA JAMES MOTLATSI — MOPRESILENTE OA NUM

NUM e ntse e nahana ka fikhetho tse tilo ba teng Lesotho. Litho tsa mokhatlo oa basebetsi tse tlamehang Lesotho tse leng merafong li tilo ameha tsebetsong ena e tlang ea lipolotiki. Re tsehetso 'Muso oa Malutung ka botlalo hore e be oa demokerasi ea sebele. Histori ea Lcsotho ke e 'ngoe ea tse sentsoeng ka seholo ke puso e 'ngoe e bileng teng, mme ha ho na palamente eo e seng ea demokerasi e ka rarollang liqaka tse bakiloeng ke mekha eo e neng e se ea demokerasi.

Bokoloniale ba Brithani bo sentse histori ea Lesotho hsmpe haholo ho fihlela Lesotho le fumana boipuso ka 1966.

E ne e se kamora nako e telele ea boipuso ha demokerasi e ne e phetoloa mme ho kena puso e thata.

Puso ena e thata e ile ea tsoa mme ha kena puso ea sesole ea mimusanotsi. Re etsa boipiletso ho basebetsi bohole ba Lesotho hore ba nke monyetla ona ka ho ikhethela 'muso oo ba lumelang hore o tla sebeltsa licheshello tsa bona.

Leha ho le joalo, re batla ho hlahisa taba ea hore NUM joalo ka mokhatlo oa basebetsi ba merafong, ho sa khathalec hore ke setho sa mokhatlo ofe oa lipolotiki, e ke ke ea khetholla mokhatlo ea lipolotiki kahara naha e lokolohileng eo e leng setho sa OAU.

Leha ho le joalo re ke ke ra lula feela re sa etse letho bobane maemo a tla be a hlokometsoe ka hloko ho etsa bonnate ba hore demokerasi ha e sengoe.

Ha tsebetso ea demokerasi e sa hlomphuoe, NUM e na le tokelo ea ho etsa liqeto tse lokelang kantle ha ho kopa tumello ho mang kapa mang.

MOPRESILENTE OA NUM O TSOAEA LINAHA TSA BOAHISANI LIPHOSO

Boitsoaro ba linaha tsa boahisani malcbana le baabi ba tsona ba sebetsang merafong ea Afrika Boros bo a soabisa.

Sa bohloko ba tsona linaha tsena ke lekhetho leo basebetsi bana ba le lefang ho tsona.

E se e le tsoaelo hore linaha tsena li laele basebetsi bana ba hlahang ho tsona hore ba se ke ba lounela litokelo tsa bona libakeng tsa bona tsa mesebetsi le ka hara sechaba ka bophara.

Basebetsi ba merafong ba hlahang linaheng tsena tsa boahisani ha ba batle ho ba litho tsa NUM, re sa bolele ho ba litho tsa mokhatlo ofe kapa ofe ea lipolotiki.

Boemo bona bo bopiloeng ke linaha tsena tse se nang hlokomelo, bo etsa hore basebetsi bana ba lahlheloe ke limilione tse ngata tsa liranta tse oelang ho 'muso oa Afrika Boros.

'Muso o etsang hona haholo ke oa Mozambique. Ho na le basebetsi ba 244 ba kileng ba sebetsa merafong ea Anglo American Corporation ba neng ba hlahia Mozambique, bao le joale ba eso ka ba e tla ho NUM ha e ntse e ba bitsa, ho tla fumana karolo ea chelete ea bona ea R2 million, eo NUM e e loanetseng ea ba ea e fumana kamora ho tebela ha basebetsi ka seteraeke sa 1987.

NUM e se e entse maiteko a mangata a ho ka iteanya le bona, empa e hlotsoe. NUM e ile ea neha Tona la tsa mesebetsi la Mozambique tsebiso tsa bohloko tsobie ka basebetsi bana ka mohopolo oa hore ho tla ba bonolo hore ba tla liofising tsa NUM tse Gauteng ho tla fumana chelete ea bona, empa ha ho na letho le utloahalang.

Kc boikaketsi bo boholo bo etsuoang ke limaha tsena ka ho re li sebeltsa licheshello tsa batho ba tsona, athe batho ba tebetsong mesebetsing ba lute mme ba bolaoa ke tlaia ha chelete tsa bona li ocia ho 'muso oa Pretoria.

Re etsa phepetso ho Tona la mesebetsi la Mozambique hore le sebeltsane le mokhatlo oa basebetsi on OTM, ho etsa bonnate ba hore basebetsi bana ba fumanc mme ba tie ho tla lata chelete tsa bona liofising tsa NUM Gauteng.

Ke keletso ea bohloko ba linaha tsa boahisani hore li khotlaetse basebetsi ba hlahang ho tsona hore ba nke karolo boitsekong ba batho ba Afrika Boros, ho etsetsa hore ba be karolo ea Afrika Boros ea demokerasi e tlang.

Ha li hloleha ho nka keletso ena ea bohloko, basebetsi ba hlahang ho tsona linaha tsena ba ka iphumana ba le makaqabetsing.

BASEBETSI BA FENYA NTOA BAKENG SA HO ELELLOA MERAFONG EA IMPALA PLATINUM

VIVA BASEBETSI BA IMPALA!!

Basebetsi ba morafba Impala Platinum Mines (IMPLATS) ba bile le phenyo e kholo haholo bakeng sa mokhatlo oa basebetsi oa demokerasi mane "bantustan" ea Bophuthatsoana ka ho saena tumellano ea ho elieloa ke khampuni.

Tumellano ea ho elieloa e saeniloc khoeling e fetileng le sebophebo sa mokhatlo oa basebetsi se tsejoung ka hore ke "Central Council of Workers" ho ntsetsapele litokelo tia litherisanon tse kopanetseng (collective bargaining) le basebetsi ba Implats.

Ka ho ea ka tumellano ena basebetsi ba tla ba le tokelo ea litherisanon tse kopanetseng ka meputo le maemo a tsebetsi feela.

Tumellano ea ho elieloa e tla etsa hore basebetsi ba khone ho rerisana le ho rorolla le ho etsa litumellano tse ling le bahiri ka tselo e nepahetseng. Phenyo e 'ngoe e kholo ke ea ho elieloa ha li "shift stewards" tsa nako e tletseng ka ho latela tumellano ena.

Ho elieloa bona ho tla kamora nako e telele ea lintoa tse bileng teng ha basebetsi ba Implats ba loanelia litokelo tsa mokhatlo oa basebetsi.

Ka 1986, morafba Genmin o ile ea felisa seteraeke sa basebetsi ka ho tselo basebetsi ba 26 000.

Ho fihlela selemong sa 1991 basebetsi ba kopana mme ba phepetso ho hatako ha jokelo tsa bona ke Implats.

Leha khampuni e ne e na le tsobie tsa ho ntsetsapele khatello — balebedi ba merafong, maponesa a Bophuthatsoana le masole mmoho le melao ea khatello ea tsebetsi Bophuthatsoana — basebetsi ba ile ba tobana le bahiri e le ha ba batla mepuso e holimo le ho elieloa ha mokhatlo oo ba ikhethelang ona oa basebetsi — e leng National Union of Mineworkers (NUM).

Bahiri ba ile ba sebeltsa merusu khahlanong le basebetsi ka mafikerniseto a ho thibela basebetsi ka seo ba se batlang, empa ba ile ba hloko ka baka la liseterueke tse ngata tse ileng tsa ba teng merafong, ho emriso ha tsebetsi, li "sit-in" le li "stay-away".

Ha ho ntse ho le joalo basebetsi ba 26 000 ba bopang 48 000 ca basebetsi ba merafong ba ba litho tsa NUM e le ha ba phepetso melao ea tsebetsi ea Bop e hanlang liketsahalo tsa mokhatlo ea basebetsi co ho thoeng ke ea linaheng tse kantle.

Ha bahiri ba kena litherisanon le komiti ea basebetsi ea NUM ho rorolla tumellano ea ho elieloa ha mokhatlo oa basebetsi, e ne e se e le basebetsi ba 30 ba shoeleng mme ba bengata ba tsobie likotsi ha khampuni cona e lahlheloe ke chelete e ka holimo ho R100-million ka lahlahisoa.

TSOELLOPELE ESKOM KA HO NKA KAROLO HA BASEBETSI

Kopano e kholo (summit) e historia mahareng a batsamusi ba Eskom le bacmeli ba Mekhatlo e lesome ea basebetsi e ne e tsoeroe ka la 7 le 8 Loctse 1992, ho lekola litaba tsa bohloko tse amang mekha ena kaofela ha cona.

Kopano ena e ile ea ba teng kamora likheli tsa khohlano mahareng a Eskom le basebetsi ba neng ba bohloko tse ka tasa National Union of Mineworkers le mokhatlo e meng ea basebetsi. Basebetsi ba ne ba le khahlanong le ho bopua bocha hape ha intasteri ke Eskom e le 'ngoe, mme hona ho entse hore basebetsi ba ka bang 20 000 ba lahlheloe ke mesebetsi ho tloha ka 1985 ka baka la ho bopua bocha hona.

E bile kamora hoba ho ho hlongoe lebilo la bochaba la ho pholosa mesebetsi moo matla a basebetsi a ileng a utloahal lefatieng ka bophara. Ho ile ha ba le liketsahalo tsa boipelaetso le lirali tse ileng tsa ama Liteishene tsobie tsa Matla tsa Eskom.

Mache e kholo ka ho fetisa e neng e lebile seteisheneng sa Eskom se Megawatt Park ke cona e ileng ea etsa hore. Eskom e emrise ka lenaneo la ho bopua bocha.

Toba ea bohloko Kopanong ena e ne e le ea ho nka karolo ha basebetsi tsamaisong ea Eskom.

Litaba tse amang le tse tse ileng tsa hlahisoa e bile tsa litsela tsa ho ntsetsapele bohloko tse basebetsi, libaka tsa bohloko tse tse ling hape.

Ho ka ntsetsa tsebetsi ena pele, ba neng ba le kopanong eo ba ile ha bopua schlopha se tla sebetsana le litaba tse hlahisoeng ka botlalo, le ho fana ka likeletso joalo ka karolo ea tsebetsi e ntseng e tsela pele.

Katleho ea tsebetsi ena e ka ba le tsebetsi ea nako e telele ea hore Eskom e be sebophebo se nang le bohloko tsa ikonomi le ho sebeltsa licheshello tsa Ma-Afrika Boroa ohle. Basebetsi ba ka fumana mlemeo ho tsoa ho ikonomi e ka holing ka baka la baka la tsebetsi ena.